

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Претплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор (Аустро-Угарска).

У Сомбору, 31. Октобра 1899. године.

РЕЧ-ДВЕ О ПИСМЕНИМ ВЕЋБАМА.

Предмет, о којем намеравам да пишем врло је важан како са практичних тако и са васпитних разлога, те као такав заслужује да му се у основној школи и што више пажње поклања. Као што нам је познато, задатак је народне школе, да децу спреми за другу школу — школу живота — и да им развије и образује душевне способности. Дакле и код овог предмета је основној школи пружена прилика, да што боље одговори своме задатку.

Практичну страну писмених састава држим, да би сувишно било, да је на овом месту навађам, јер нам је свима добро позната. Васпитна пак вредност споменутог предмета јесте поред осталог још и та, што се при том послу дух образује, јер „онај, који хоће своје мисли да напише, мора јасније да мисли, бистрије да схваћа и више собом да влада, него онај, који то усмено учини“ (Кер). Да би писмене већбе удовољиле како практичној тако и васпитној сврси навешћу начине помоћу којих држим, да би се лако, сигурно и брзо добар успех постићи могао. Но пре него што пређем баш на сам начин, којег би се при овом послу придржавати ваљало, споменућу оно, што је пре тога врло нужно, а то је припрема за тај предмет т. ј. како ћемо спремити ученике за тај посао.

Претеча овога предмета јесте правилно усмено исказивање мисли. Најпре треба дакле ученике ваљано у усменом говору извећбати, а тек онда, пошто се у томе добро извећбају, ваља прећи на писмени израз мисли. Да би пак ученике извећбали како треба у усменом изразу мисли, треба их још у првом почетку привикавати и од њих захтевати, да на стављена им питања увек само у потпуним реченицама одговарају, лепше, одабраније песме задавати им да на изуст науче, како би и тим свој говор обогатили, оно што читају, нека се већбају, како би у стању били да то својим речима

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

лепо, кратко и јасно исприповедају. На тај начин ћемо их ваљано приметити за писмене радње. Кад су те потешкоће савладане онда ваља прећи на писмене веџбе, а при томе се придржавати генетичког пута од лакшега к тежем. Посао тај нека се започне преписивањем прво и прво појединих речи, затим краћих а доцније и дужих реченица, а тек кад се у том буду довољно извештили задавати им треба да преписују и по који читаначки чланак најпре краћи а по том и дужи. Код нас у Троједници предузима се још и преписивање с ћирилице на латиницу и обратно. После овога долази писање по диктирању (казивање у перо). Код свих ових радња особито ваља пазити на правопис, из чега се види да те радове треба редовно и помно прегледавати, а сваку опажену погрешку црвеним мастилом подвући, како би ученик могао опазити где је погрешко на да погрешку одмах сам и исправи. Буде ли погрешака одвише, то нека дотични ученик на ново исти задатак препише и то поправљен, без погрешака. Учитељ ваља сам да настојава око тога, да му ученици што боље — са што мање погрешака — писмене радње израђују, а то ће постићи, ако буде своје ученике пре рада упозорио, на што ваља особито да пазе и ако их буде с оним што је коме непознато, упознао.

Изведбавши ученике у преписивању речи, реченица, појединих чланака те у писању по казивању задати им треба такве задатке, у којима ће на питања одговарати, опише разне израђивати, задану приповетку својим речима исприповедити, на изуст научену песму у кратко написати и многе друге њиховом схваћању одговарајуће задатке. Но што год им се зада за писмено израђивање треба да им је то добро познато, дакле задавати им оно, о чему је у школи већ било говора и што им се тумачило.

Пре него што ће се приступити писменој изради, ученике ваља припремити за то а припремићемо их, ако дотично градиво поновимо, тиме ћемо ученике у том боље утврдити; на оно што је важније и теже упозорити их, да пазе како не би где погрешили. Све што је за писмени рад потребно треба да сваки ученик у приправности има, а не када зада онда да тражи или од другог да узајима итд. За време самога рада треба да је мртва тишина, нико никога да не запиткује, дира или можда што да иште, шапуће, од другог да не прегледа или с места да устаје и хода или да се окреће, јер се тим други ученици узнемирују и у раду буне. Запиткивање прекида мисли, а посљедица вртења и окретања је, та да

често један другог гурне, мастило да се проспе или се догоди друга каква неприлика, која би даљњи рад спречавала или прекинула.

Својски настојати ваља око тога, како би ученици сваки свој рад што лепше, чистије и боље написали, *јер су писмени радови огледало школно*. По томе се може видети колико који учитељ пази и воли чистоћу, ред и тачност. Но не мислим нити одобравам поступак гдекојих учитеља, који да би им ипак ученички радови били чисти, не пазе код првог писања него исте задатке дају поново у друге задаћнице преписати и то тек онда кад је већ више задатака израђено. На тај начин не само да се троши узалудно новац него и време, а ученици знајући да ће исти задатак и по други пут писати слабо пазе на лепоту и чистоћу код првог писања те се тако и неуредности привикавају, што је свакако за осуду.

Надгледање при писменим израдама не треба да је одвише педантно, јер таково надгледање не само да деци смета у њиховом самосталном раду, већ их и нехотице подстрекава и присиљава да сваки час и за сваку маленкост запиткују нпр. На којој ћу страни писати? Где ћу почети? Је ли добро овако? У који ћу ред написати ово? И многа друга друга питања, без којих би могло бити. У свему ваља имати границе, бити умерен, па тако и овде не ваља претеривати, изискивати и оно што није потребно и без чега може да буде.

Најглавнији услов, да се у овом предмету жуђени успех постигне, јесте наклоност и воља учитељева т. ј. како се он сам за тај предмет заузима и колико му пажње поклања. Као што све у школи зависи у првом реду од самога учитеља — којој је он душа — тако и успех у овом предмету највише зависи од заузимања и воље учитељеве. А кад је овај предмет — како већ напред рекосмо — од велике вредности, не само по духовни развитак дечји него и за њихов будући живот, то се пуним правом очекивати и захтевати сме а и може, да га учитељство у својој школи што више негује и већу му пажњу поклања. У то име напред! Радиши и Бог помаже.

Вуковар.

Вл. В—ћ, нар. учитељ.

ПОФТОРНА ШКОЛА И НАСТАВА ЈОЈ.

Посвећено: Учитељству српском.

(Наставак.)

Годишњу наставу, односно поједине предмете јој, према захтеву природе — развитка ученика, количини времена и према

изложеној цељи поделимо по читалачким оброцима и то, већ по напред реченом распореду часова а по опредељеном градиву за поједине године удесили би и груг читалачког градива на поједине предмете. По томе дакле поменуће читанке и наставно градиво појединих година састојало би се из следеће садржине :

І. година.

Српско читање.

На расположењу 39 часова.

А. Толико читалачких бројева морално-религиозне садржине прича и песама, да се за разни 7 часова свршити може.

Б. *Наука о човеку*: 1. Човек телом. — 2. Чулни органи тела и нега им. — 3. Храна дечја као услов развитка. — 4. Нега деце. — 5. Здравље. — 6. Ваздух и светлост. — 7. Стан и одело. — 8. Храна и пиће.

В. *Земљопис*: 1. Опис домовине. — 2. Велика равница. — 3. Предео између Дунава и Драве. — 4. Северо-западни и источни предео. — 5. Југо-источни предео (Ердељ). — 6. Хрватска, Славонија и Фијума (Река). — 7. Аустрија. — 8. Аустро-Угарска монархија. — 9. Балкан и државе му. — 10. Немачка, Белгија, Холандска и Данска. — 11. Талијанска, Шпањолска, Португалска. — 12. Швајцарска и Француска. — 13. Енглеска. — 14. Русија, Шведска и Норвешка.*)

Г. *Историја*: 1. Угарска пре сеобе мађара. — 2. Сеоба мађара и доба кнезова. — 3. Св. Стеван и доба потомака му. — 4. Татарско опустошавање. — 5. Доба последњих Арпадовића. — 6. Турска сила и Сибињанин Јанко. — 7. Краљ Матија. — 8. Пад на Мохачу и последице тога. — 9. Турско доба у Угарској. — 10. Јуначки бојеви са Турцима.

Пољопривреда.**)

На расположењу 21 час.

Мушки: 1. Састав и врсте земље. — 2. Корист гајења воћака. — 3. О сађењу воћака. — 4. Неговање воћака. — 5. Летњи радови у воћњаку и шуми. — 6. Штеточиње и болести воћака. —

*) Код земљописа и историје питањима расветљујмо дедукцијом знано, а овим читалачким предметима испуњујмо празнину цртајући политичко-економске односе дотичних предела, односно држава и однос им према нама.

**) При раду овог другог — нетеоретичног — дела имадох на углед наставни план коморанског мађар. учитељ. среза и в. министарством награђену читанку кунаготских учитеља, но како диспозицијом — тако и градивом јако се разликујем од њих сем пољопривреде, коју као не стручњак не разумем.

7. Уређење воћњака. — 8. О кухињском баштованству. — 9. Баштенске расаде и неговање истих. — 10. Прибирање зелени за зиму и неговање за семе. — 11. Живинарство. — 12. Образац доброг газде. — А осталих — последњих — 9 часа употребимо на практичне експерименте по упутству г. замен. приврем. референта од априла 29. (11. маја) бр. 461/89. Е. Ш. О.

Женске: 1. Познавање и припрема баштенске земље. — 2. Подела домаћег врта. — 3. Храна биља. — 4. Упознавање разног воћа. — 5. Паковање воћа. — 6. Остављање зелени. — 7. Људска храна. — 8. Млеко и јаја. — 8. Месо и маст. — 9. Жито, брашно и хлеб. — 10. Нега свиња. — 11. Гојење свиња. — У осталим часовима пак 13., 14. и 15. плетиво котарица и корпа. — 16., 17. и 18. плетиво метле. — А 19., 20. и 21. плетиво четака.

Мађарски.

На расположењу 14 часа.

Наставу из природописа изоставих у срп. читању намерно зато, да ју употребим за градиво у мађарском језику, а то из узрока, што је ученицима градиво исто пријемљивије, а тиме циљ мађарског настављања много олакшана. Градиво је деци схватљивије но било каква апстракција, те се тако боље може циљи делати, језик при- својити. Због тога мислим, узети у овој години из царства животињског 10 лекција — преко толико часа, — лаким стилем но занимљиво изложеним описима; истављено по граматичном начину у вежбања а употребив их директним методом.

Четири - и то последња — часа пак, употребили би на читање предмета који садрже описе лепших предела домовине нам.

Ово би нам била садржина читанке за I-ву годину, од чега би градиво пољоприврде и мађарскога свршавали у напред одређеним засебним часима, дочем остало свели би у распоредне часове српског читања пертрактирајући тако, да би првог часа узели читалачки предмет морално-религиозне садржине. „А“. другог часа науке о човеку. „Б“. трећег из земљописа. „В“. а четвртог из историје па опет од првог итд. Овако би морали чинити из узрока, што нам је време врло одмерено; што би нам настава била свежија; што би нам цело-годишњи рад био свестранији, а напредак ученика као код зрелије деце не би био отештан.

II. година.

Српско читање.

На расположењу 39 часова.

А. Такође толико лепих морално-религиозних — но садржином пунијих — прича и песама, да се у разних 7 часова свршити може.

Б. *Наука о човеку*: 1. Рад и снага. — 2. Одмор и сан. — 3. Умереност живота и рада осигурава здравље. — 4. Пажња унутарњих удова особито стомака. — 5. Назеб и обичне болести стомака. — 6. Разне спољне озледе и унутарње болести. — 7. Прва помоћ при напрасној болести. — 8. Заразе.

В. *Земљопис*: 1. Европа. — 2. Азија. — 3. Кинези и јапанци. — 4. Индија и енглези. — 5. Африка, опис арапског села. — 6. Америка, сједињене државе. — 7. Аустралија. — 8. Шар земље.

Г. *Природословље*: 1. Тела и својства им. — 2. Тежа, снага и покретање. — 3. Оруђа за уштеду снаге. — 4. Појаве у природи. — 5. О ваздуху и води. — 6. Ваздушне појаве. — 7. О топлоти. — 8. Топломер и барометар.

Д. *Историја*: 1. Доба опште реформације а на посе у Угарској у другој половини XVI. столећа.*) — 2. Притисак Аустрије и ердељске војводе. — 3. Доба устанака за време Леополда I. — 4. Прагматичка санкција и доба Марије Терезије. — 5. Франц I. и Наполеон. — 6. Гроф Стеван Сечењи и Франц Деак. — 7. Угарски сабор од 1847. год. — 8. Догађаји од 1848—49. с погледом на историју развића и слободоумља.

Пољопривреда.

На расположењу 21 час.

1. Обрађивање и поправљање земље. — 2. Сејање и жетва. — 3. Прича из економског живота. — 4. Неговање пиће. — 5. Остављање мишлинга. — 6. Штеточиње зелене пиће. — 7. Виноградарство. — 8. О гајењу домаћих животиња. — 9. Прича „Пчеле га усрећиле“. — 10. О нези лана и кудеље. — 11. Гајење биља за трговину. — 12. Хлеб. — 13. Зелени, варива и зачини. — 14. Гајење живине. — Остале часове употребити на практичан рад са I-вом годином.

Женске: 1. Живина. — 2. Нега кокошака. — 3. Гуска и

*) Ове теме (како ли да их назовем!) ни су стављене као наслови читалачких предмета, већ као садржине им.

патка. — 4. Ђурка и голуб. — 5. Припрема и засађивање баште. — 6. Зелени и поврћа. — 7. Зачини. — 8. Расаде и расадници. — 9. Употреба разних течности у кући. — 10. Огрев и осветљење. — 11. Поступак око белог рубља. — 12. Домаћица у кући и ван куће. — 13. Врлине добре домаћице. — А преосталих 8 часова практичан рад у врту са III-ћом годином.

Мађарски.

На расположењу 14 часова.

Утврђивање језика интензивним радом, по примеру оних вежбања у I-вој години; но садржином из биљног и минералног царства изложено у 10 лекција, а последња 4 часа провешћемо опет читањем описа лепих предела домовине нам.

Гледе употребе ове читанке у II-гој години важило би све оно, што рекох при I-вој.

(Наставиће се.)

КАКО ТРЕБА ДА РАДИ МЛАДА УЧИТЕЉИЦА, АКО ЖЕЛИ БИТИ СРЕТНА КАО ТАКОВА.

Између првих добротинаца у људској задрузи без сумње су они, који „уционе“ — школе — засноваше, а не мање и они, који у школама раде, а то су учитељи и учитељице. Срби као хришћани имају свог узор-учитеља већ у самом Господу Исусу Христу као човјеку, а за њим пожртвовног св. Саву Немањића.

Учитељица, која жели да буде сретна као таква, мора да проучи рад тих првих учитеља, и на њих колико више да се угледа у врлинама и пожртвовању.

Но као што срећа никоме не долази сама, већ ју у *самом себи* створити ваља, бити ће сретна млада учитељица онда, ако јој школа њезином марљивошћу, савјесним хришћанским и српским радом буде прави расадник свега што је корисно, добро и племенито.

А то створити нит' срећу начинити, не могу ни силни трошкови око школе, ни учила, ни стројеви, па ни саме књиге, већ марљивост и одана љубав учитељице према школи. Учитељица треба да је искрено побожна, и да тако своје ученице васпитава, па ће бити задовољна — сретна.

Ако пак у школи нема духа побожности, послушности, љу-

бави ближњему и пожртвовања, онда не може бити сретна учитељица као таква, јер од такве школе страше се паметни родитељи, па макар њоме руководио најславнији писац, најизвртнији лијечник или учењак, најдубљи мудрац.

Бити ће задовољна и сретна, ако је са својим стањем и друштвеним положајем задовољна; на уму имаде свете и велике људе и стара се да њиховим стазама ходи; на уму имаде племенити и по човјечанство веома корисни рад ваљане учитељице, много кориснији, него рад свих људи, који по занату своме кују новац за — „људе“. Ако свакога свога ђака сматра као љубезног члана своје задруге, стећи ће љубав и поштовање родитеља, а признање својих претпостављених, дакле — срећу своју. Бити ће задовољна а по томе и сретна, ако је смјерна и уљудна у кући; мила, вриједна и трпељива у школи; обазрива у друштву и побожна у цркви. Ако се не мијеша у никакве послове, који ће или нису достојни, или није позвана, или прелазе снагу њезину. Бити ће сретна, ако удеси сав свој рад у школи и ван школе тако, да он тамани незнање, занемареност и предрасуде; ако омеђаши своје жеље, јер: „ко мало жели, мало му и мањка.“ — Најпослије сретна ће бити као учитељица, ако увијек проповједала буде, колико је лијепа, слатка и корисна слога и моћ праведности, тако нуждна за српско поколење, те да свакога чека за добар рад вјечна правда и награда, јер само по добром раду, по доброј души, сличан је човјек Богу, и само се по њој с Богом може сјединити, а у томе састоји права „срећа“ свакога — па и ваљане српске учитељице.

Петриња, на Видовдан 1899.

Милева Вукашиновићева, учитељица.

ШТО ГОСПОЋИЦЕ РАДО ЧИТАЈУ.

Пише: Јелица Беловић-Бернадзиковска.

„Овид и Цицеро у меканој ручици дјевојке.“

Било је већ доба, каже мати повјесница, кад су се латински аутори марљиво читали по самостанима женским у средњем вијеку. То се доба данас повратило, но дакако у сасвијем модерној тоалети.

Како се онда читало, како данас? За што се онда читало, а за што данас!? Колике ли разлике? Онда су жене читале таква штива у лагодној доколици, далеко од свјетске галаме, у хладовини самостанских зидина, само за своје весеље, а гле данас! Сасвијем су други мотиви, који склонуше несташну главицу дјевојчета, да

се задубе и старе класике. Не више доколица, не bon plaisir, већ озбиљни посао, мучна припрема за борбу у вреви живота.

Социјални одношаји у Немачкој, пак Француској и Енглеској већ одавна присилише жену, да се бије у борби за опстанак, да ради такове послове, за које се дуго времена држало, да припадају само „јакому“ spolu. А наше дјевојке? Зар је код нас другојачије? Нема ли и код нас на хиљаде старијих дјевојака, које не могу да прежалe у тутањ проведenu младост без икакова солидна знања?

Младост је одбјегла, добра партија изостала, а дјевојка од досаде, од празна живота, не зна шта да почне. Да је што год барем темељито научила, знала би барем чему живи. Али овако? Да чита цео дан, кад зна већ напамет све те „abgedroschenen“ ромane? Да музицира? И то јој је већ дотужило. — Да куха кад су три сестре у кући, па нема ни за једну сувише посла? Да шије за друге, кад је кројачица већ у свакој другој кући? Да сад учи? Не, не, прекасно! — Живот јој је грозно празан, вјерујте.

Другојачије би било, да је прије научила коју год грану знања, па била она још тако неугледна, њој би сада добро дошло. Тек било је једно доба, када она на све то није ни мислила. А како и би? С оном петнајест-годишњом фантазијом, врелом и живахном, ко ће да мисли на будућност? Па онда је и било све другојачије! Како је радо читала! Ох ма гутала је књиге цео дан, као све младе госпођице.

Па шта да дјевојка радо чита? Велико је то питање, велико као какав социјални проблем, а ипак је одговор врло мален, само у двије ријечи: добре књиге. Да, добре књиге; једини искрени пријатељи они нас попут благих генија поучавају, забављају и разговарају, када год их желимо! А ко још није искусио, како се уз добру књигу лако заборавља на животне бриге и неприлике? Ко још није осјетио, како се из ње препорађа, како му душевна крила расту, да може одлијетати до најскрајних граница васионе, до највеће дубљине морске и у најтамнија скровишта прошлости?

У инвентару животне среће сваке дјевојке, књиге одигравају велезнатну улогу. Но која је књига добра? Лијепо нам на то одговара Goldsmith у свом Vicar of Wakefield: „Није она књига најбоља, којој људи најмање приговарају, већ која има највише идеалне љепоте у себи; као што се ни људи не оцјењују по маленом броју њихових погрјешака, већ по множини врлина њихових!“

Да, госпођице моје, добре су књиге смочница духа, вазда пуна, вазда приправна. Дакако, да има добрих књига, у којима нема ништа добра, осим модерна гласа ради духа, који је баш за онда у моди. Треба наине да знате, да и у књигама влада деспотица мода. Прије Zola је био у моди и Rousseau — сада, хвала Богу није, а то ми је врло драго, госпођице моје! Па и Werther је из моде изашао а и Dumas; но шта вам то причам? Шта се вас оваква мода тиче, о том нека себи тару главе литерати. А прогос! Знате ли сада је у свијету дамâ највише у моди добра кухарица и вриједна кућаница.

Qu' en dites-vous!? Моја кућа — мој свијет! Тако би морало да буде, али је ли у истину тако? У тим временима социјалне биједи на нама је женама, да се нешто више задубимо у ово поглавље људскога живота: Моја кућа, мој свијет! Има ли љепшега штива, боље студије за домаћицу, мајку, супругу? Има ли узвишеније лектире из властитог вам срца, него ове, што је под тим натписом? Не долази ли све, што је племенито из дома, и све натруло, пропало, шкодљиво опет из дома? „Моја кућа“, лијена ли натписа за штиво младе дјевојке! У њему зацијело да не ће бити оне силесије кићених предрасуда, које „hochgebildet“ даме напамет науче из којекаких ужасних романа, да њима отрују и кућу и мили дом свој. „Умна ће жена вазда наћи времена, да се шета по рајском перивоју поезије, да окријепи душу на цвијећу и плоду лијепе ове умјетности, а да при том опет кућа не страда“, вели красно Mme de Sevigné. Само о таквој жени дражесно пјева њемачки пјесник Julius Grosse: „Sie erzählt den Kindern abends holde Märchen und zupft dem Ehemann an die grauen Härchen.“ Само таква жена заслужује, да је пјесници у хиљаду лијепих пјесама величају, да је славе у најбиранијим сликама и присподобама, да јој се клањају као круни свега створења. О, да! лијепо би то било, али је жени у прози живота запала сасвијем друга улога, него што јој пјесници у гајићима пуним мирте у царству поезије добростиво подијелише!

(Свршиће се.)

ВИШЕ НАРОДНЕ ШКОЛЕ У СЕВЕРНИМ ДРЖАВАМА У ЕВРОПИ.

(Свршетак.)

Наскоро после тога почеле су се такве школе и у Шведској оснивати. У Штокхолму на једном скупу држао је врло леп и

убедљив говор Др. Август Солман о користи виших народних школа. Пошто су стручни људи проучили те школе у Данској, отворе се године 1868. три таке школе и у Шведској. За оснивање ових школа постојале су школске задруге. Овом задругом управљао је одбор од пет лица, који се старао за све што је једној таквој школи потребно. Школска задруга гарантује за средства за одржање те школе. Средства за одржање више народне школе на неко извесно време преузима провинцијална скупштина и земљоделска задруга. Сад се искупе чланови школске власти, који се бирају из чланова школске задруге, провинцијалне скупштине и земљоделске задруге. Ови бирају учитеља, који је душа таквој школи. Ове школе се не намештају у великим варошима, него по селима. Цељ је овим школама, да у одрасле младиће усаде праву богобојажљивост, даље љубав к домовини, за тим да се упознају са правима и дужностима Шведских грађана, да се упознају са свим оним, што ће им доцније од преке потребе бити, како би и себи, држави и друштву људском од користи били. Настава у тим школама треба да је озбиљна, проста и лако схватљива, она треба да оштри ум, да оживљава моћ мишљења, да загрева срце, да изображава карактер, она треба од младића да направи ваљаног раденика и искусног човека, и напредног држављанина.

За учитеље се каже: „Треба да су стручњачки изображени у оном предмету који предају.“ Школа није ту за учитеља, него учитељ за школу. Учитељ се не бира доживотно, само на неко извесно време. Тиме је учитељ бајаги обвезан, да све ради онако, како би што дуже време остао на свом месту. Такав један учитељ има 3000 круна плате без пензије. У те школе се ученици примају само кад наврше 18. годину, а не пређу 25. годину. Школарина износи 80 до 20 круна. Женске плаћају мање, јер за њих траје курс од 1. маја до 1. августа. Осим школарине даје држава на издржавање такве школе 2000 круна, земљорадничка задруга 1000 круна, и провинцијална скупштина 1000 круна. Ма да држава толико прилаже на ове школе, ипак она нема никаква надзорна права на тим школама. Школе су те отворене за сваког, ко у њих хоће да иде. Младићи нису приморани да похађају ове школе; они долазе од своје воље. Због тога у тим школама нема пријамног испита нити завршног испита, па ни сведочанства. На свршетку школске године држе се велике свечаности, на којима учествују људи и жене из свију слојева становништва.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBG.RS

У школи влада слободан дух. Учитељев саобраћај са младима је са свим слободан. Главни смер наставе је слободно исказивање мисли. Ко слободно, коректно уме говорити, тај уме и писати. Повесница се не учи за то да се науче што више историјских дата, него понајвише за то, да се младићи упознају са народима, који су били вредни, одважни и за живот способни. Већина наставних часова је употребљена на практичне предмете: матерњи језик, рачун, цртање, мерење, књиговодство и краснопис. На природописне предмете употребљавају се 11 процената од часова. За предавање природописних предмета стоје учитељу на расположењу разни апарати, кемикалије, карте, геолошке, ботаничке и зоолошке зидне карте. Свака виша народна школа има збирку учила у вредности од више хиљада круна. Мерење земље се извађа практично. Са ланцем и таблицама излазе ученици у поље и тамо премеравају земљу. Девојке се изображавају понајвише у физиологији, неговању здравља, кухинској хемији и др. Тиме добија њихова младеж све оно, што јој је за живот неопходно нужно. У Шведској је било 1895. год. 25 таквих виших школа. Држава троши 50.000 круна на издржавање тих школа, а 15.000 круна даје припомоћи сиромашнијим ученицима. Од 1868—1893. године походило је те школе 13.181 младић и 3052 девојке.

Из „Р. В.“

М. Б.

Д о п и с.

Седница среског српског учитељског збора вел. бечкеречког. Седница ова одржана је 25. августа о. г. у Вел. Бечкереку. Пре отварања седнице одржано је свечано призивање св Духа, а за тим се тек приступило раду. Присутно беше 24 члана, а одсутно 5, од којих је само 1 извинио своје одсуство. — Присутан беше и епарх шк. надзорник, г. Ђорђе Поповић, кога је председник овога збора Богдан Поповић, учитељ после своје поздравне речи умолио да изволи председавати и г. Ђорђе Поповић заузео је председничко место уз бурно — „живео“!

На дневноме реду беше прво наставни план пофторних школа. При овоме предмету расправљало се, како да се удеси ово наставно градиво да одговара до некле градиву државних газдинских пофторних школа. У расправи је суделовао г. Ђорђе Поповић, Ш. Торњаски, М. Бугарски, Јован Анђелић и Б. Поповић. Пешено је: Да Ш. Торњаски, који је свршио течај за газдинске пофторне школе, споразумно са вел. кикиндским и вел. бечкеречким учитељским збором изради нацрт наставног плана, имајући у виду градиво газдинских пофторних школа и да исти поднесе идућој седници на критику. У свези са тим пак умолиће се наше више школске власти, да и оне

www.unicef.org

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

изволе приредити течајеве, на којима ће се учители у газдинству и челарству практично и теоретично усавршавати.

По томе се расправљало о специјалном наставном плану. Суделовао је у расправи г. Ђорђе Поповић, надзорник, Ј. Анђелић, М. Бугарски и Ш. Торњански и после дуже дебате решено је : 1. Да се наставно градиво у варошким школама дели на 8, а у сеоским на 7 месеци. — 2. Да се градиво не дели и на седмице, но само на месеце. — 3. Да при изради служи за основу „Наставна Основа“ од 1895. г. 4. Да специјални наставни план имају израдити : а) за разреде са 6 учитељских снага Драга Смедеревчева за I. разр., Љ. Марков за II. разр., М. Бугарски за III. разр., Петар Вуков за IV. разр., Богдан Поповић за V. и одељено за VI. разр. б) за разреде са 3 учитељске снаге Олга Дурсина за I—II. разр., Ш. Торњански за III—IV. разр., Богдан Поповић за V—VI. разр. в) за разреде са 2 учитељске снаге О. Дурсина за I—II. разр., Милана Клеа, Софија Бугарска и Душан Грунчић за III—VI. разр. Последњи је изјавио да се не може примити. г) за разреде са 1 учитељском снагом М. Клеа и С. Бугарска за I—IV. разр. 5. Да горе поменути имају за исте разреде израдити и „Распоред часова“ и све то поднети идућој седници.

За тиме је на дневном реду била расправа о школским књигама, њихове мане и коме да се повери писање истих. Решено је : Да се обрати овај збор ВСП. Савету да у анкету за израду школских књига уђу и учители, које ће овај збор у идућој седници одредити и који имају изнети мане садашњих школских књига и поставити правила, по којима треба нове књиге написати.

После овога напомиње г. Ђ. Поповић, надзорник да у многим општинама нема школских библиотека и предлаже да се оснују и у оним општинама, где нема месних учитељских зборова, а да у таким општинама епархијски шк. референт одређује сваке године које се књиге и часописи имају набавити. Решено : Да се умоли сл. ЕШ. Одбор ради сходног наређења општинама да свака оснује школску библиотеку, да истом руководи учитељ, односно књижничар и да је овај одговоран за њу месном шк. одбору и епархиском шк. надзорнику.

На послетку је још решено, да Јован Анђелић и Богдан Поповић израде пословник и поднесу га идућој седници на расправу ; да чланови вел. бечкеречког учит. збора у седницама среских зборова поднашају своје реферате о новијим педагошким књигама и часописима и још неколико предмета од мање важности, а идућа седница заказана је да се одржи у Модошу новембра месеца о. г.

За тим је г. Ђорђе Поповић, председник закључио седницу и сви су чланови отишли на заједнички ручак у гостионицу „Код Краља“ у лепој црквено-општинској згради. При ручку се братски разговарало и саветовало о унапређењу наших школа, а пало је и лепих здравица и пред вече се чланови разиђоше кући, да важне задатке, које су овога дана на се примили савесно и стручно израђују.

М. Б.

АНТОНИЈЕ ШТАЈНБАХ

кр. саветник, школ. надзорник торонталске жупаније.

Месеца септембра о. г. умрѐо је у Великом Бечкереку Антоније Штајнбах кр. саветник и школ. надзорник торонталске жупаније у својој 64. години живота. У торонталској жупанији велики је број наших школа, које беху под његовим надзором, па за то не ће бити излишно да се у неколико упознамо и ми Срби са радом овога раденика на пољу школарства. Ми знамо да државни надзорници код наших школа често траже длаку у јајету. Покојник није био од те врсте људи, него је био у истини педагог, који се радом својим уздигао на висину модерне педагогије, те је са тог гледишта и вршио своје дужности. Познавајући кроз праву сврху нар. школе и дух наставе школске, јер је и сам нуних 17 година радио као учитељ на основној школи, оцењивао је успех школе са строго педагошко-дидактичког гледишта; пажљиво је пратио рад учитељев и на стеченом искуству, учитеља је у предавању датом приликом поправљао; све је то чинио пријатељски, као што би старији друг млађем на услузи бивао; био је искрен пријатељ учитеља и само у ванредним приликама, ако је зар то интерес школе захтевао, показао би се и као претпостављена власт учитељева. У својој дужности волео је претрпети и пребацивање извесних жупанијских фактора, него што би се огрешио о своје педагошко уверење, што се више пута дешавало, а учитељство наше можемо слободно рећи узимао је у заштиту и није дозвољавао да се подваљује зар оно, о чему је он уверен био да не постоји. Такав један случај да наведемо, па ће се видети колико је био правичан и знао се узвисити на праву висину свога позива. Било је то пре 2—3 године. У Панчеву је била скупштина државних и општинских учитеља торонталске и тамишградске жупанаје, на којој је и покојни Штајнбах био. На тој скупштини је био и знатан део Срба учитеља. Један члан те скупштине говорећи о народној настави предлагао је да се скупштина преставком обрати на министарство просвете са молбом да све вероисповедне школе узме држава у своје руке, а нарочито оспособљење учитеља да се добија само у државним препарандијама, јер из вероисп. препарандија не излазе учитељи са довољном спремом, па да би били кадри одговорити потпуно свом задатку. Овај предлог наперен је био очевидно на све Србе учитеље, који нису оспособљени на држ. препарандијама. На тој скупштини наши учитељи осећали су се неправедно увређенима, али ко би се усудио у данашњим приликама супрот таквих подвала јавно устати. Па и овде је показао покојник своје непристрасно и праведно суђење, које га карактерише као честитог и праведног старешину. У оном тренутку, када цела скупштина френетично одобраваше разлагање овог предлагача, Штајнбах устаје те свечано изговори ове значајне речи: „Господо, не слажем се са разлози предлагача, и свечано се орађујем против његове изјаве, којом тврди да учитељство из вероисповедних препарандија не излази са довољном спремом; ја ово

на овом месту јавно исповедам: за мојих 20 година како сам надзорник нар. школа торонталске жупаније уверио сам се и не устручавам се изјавити, да су најбољи практичари баш они моји учитељи у бившој војној граници који су из сомборске срп. вероисп. препарандије изашли, жалим што је предлагач без узрока тако јавно нанео својим неоснованим разлозима увреду својим садруговима.“ У данашњем времену од држав. надзорника оваква изјава од великог је значаја и тешко да је икоји надзорник овакву задовољштину дао нашој препарандији и тако одлучно узео у заштиту учитељство наше. У опће рачунајући са свима приликама, које у нашој домовини владају, можемо слободно рећи да је Штанјбах стајао на правој висини свога позива.

Покојник је и у обичном свом животу био у сваком погледу примеран и карактеран човек, муж и отац, тако да је у грађанству био веома поштован и уважен не само у Бечкереку него у целој жупанији, што се особито могло видети 23. окт. 1896. приликом прославе његовог 40-годишњег рада на просветном пољу, када је у тој прослави учествовала цела жупанија без разлике вере и народности, позива и сталежа.

Са обзиром на владајуће прилике школа и учитељство наше у торонталској жупанији чисто са зебњом изгледа на наследника покојниковог, који дај Боже да буде достојан своме претходнику. А покојнику нека је слава и хвала на његовој искреној љубави и пријатељском расположењу према срп. учитељству, које се са њиме прашта кличући: Вечна ти успомена била и Бог нека ти душу прости!

Б. С.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Број ученика у овдашњим учитељским школама. У српској мушкој учитељској школи сомборској уписано је у почетку 1899/1900. школске године у први разред 27; у други 24; у трећи 23; у четврти 24 свега 98 приправника. Ово је највећи од досада у овом заводу постигнутих бројева мушких приправника и надмашује лањски број са 5 приправника. — У женској учитељској школи сомборској уписано је у почетку ове школске године у први разред 34; у други 45; у трећи 31; у четврти 34, свега 144 приправнице. Ово је такође највиши од досада постигнутих бројева приправница у овом заводу, а надмашује број лане уписаних са 6 приправница.

Слике за очигледну наставу. Краљевски угарски миристар просвете намеран је издати слике, за употребу при предавању земљописа, историје и етнографије у IV., V. и VI разреду народних школа. Слике ће прилагођене бити сврси школске наставе, а израђене ће бити укусно и по најбољим мотивима.

Школа за домаћице. Близу Петрограда престонице Русије, отвара се школа за домаћице, у којој ће се сељанке учити млекарству, живинарству, воћарству, вртларству и пчеларству. Школа је заведена приватном иницијативом, али је касније министарство узело на себе бригу око ове школе.

Школска Матица. Учители у Љубљани у Крањској, прегли су, да оснују педагошко-књижевно друштво, које би носило назив „Школска Матица“. Недавно била је у Љубљани конференција у погледу остварења ове замисли, на којој је осим народних учитеља присуствовало и неколико професора са средњих и учитељских школа. Нацрт правила је већ зготовљен.

Школе на Исланду. На острву Исланду, које има 39,200 кв миља земље са 72,000 становника, има 26 основних школа, са 896 ученика и уче-

WWW.UNILIB.KS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

лица; године 1894. било је 165 путујућих учитеља, који су обучавали 3,280 деце. Осим основних школа, постоје тамо још и две више женске школе, две реалне гимназије и једна класична гимназија. Осим тога на Исланду има богословија, медицинска школа и завод за глуво-неме. Школарине нема, а има фондација за стипендије.

РАЗНО.

Освећење темеља православне цркве у Сантову обављено је 10. (22.) октобра о. г. Чин освећења обавио је протопрезвитер сомборски г. Љубомир Купусаревић са три свештеника и ђаконом. Свечаном чину овом присутан је био мног народ из места и гости са стране.

Стипендија. Блаженопокојни велики добротвор народа српскога дабро-босански митрополит *Георгије Николајевић*, установио је три стипендије за добре ученике, на које је високопречасна дабро-босанска конзисторија стечај расписала: и то на једну од 320 фор за слушаоца наука на свеучилишту и на две по 160 фор. Молитељи треба да су родом из Јаска у Срему односно Босанци или Херцеговци. Молбенице се шаљу vicepresidente конзисторији у Сарајево.

Школско образовање и злочинства у Пруској. Педагошко друштво у Пруској расправљајући питање о одношају школског образовања и злочинства, дошао је до закључка, да се много више злочинаста догађа у источним крајевима државе, где се школске дужности не врше строго, него у западним крајевима, где се ове строго испуњавају. За доказ служила је статистика злочина у појединим пределима.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

Лигурика за православне ученике основних школа саставио Ђока Милић учитељ новосадски. У Ср. Карловцима. срп. манвентирска штампарија. 1899. Цена је књизи 50 потура. 8° стр. 48. — Добија се у Новом Саду у књижари Луке Јоцића.

Конарство написао А. Д. Цена 30 новчића. Загреб, штампано у српској штампарији 1899. Добија се у Загребу у српској штампарији.

Шарени шљунци, хумористичке цртице од Јована Протића; *Disjesta* од Д. Ђ. Омчикуса; *Приповетке* А. П. Чехова превео Веља Миросављевић. — Ове три књиге изашле су у наклади издавачке књижарнице Шахера и Кисића у Мостару као 1., 2. и 3. свеска „Мале Библиотеке“. — Цена је свакој 12 новч. — Од своје стране их топло препоручујемо свакоме, ко воли ваљану лектуру.

ОПОМЕНА ДУЖНИЦИМА.

Дужнике наше озбиљно позивамо, да нам дужне своте за ову и прошле године, што у краћем року пошаљу, јер и ми треба, да својим дужностима у штампарији за доста учинимо.

Администрација „Школског Листа“.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампарија Ф. БИТЕРМАНА И СИНА у Сомбору.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА